

Skriv - kort og godt!

TEKST

Reidar Ommundsen

Reidar Ommundsen

PUBLISERT 1. april 2006

PSY
KOL
OGI

110 studenter på lavere grad ved universitetet Stanford i USA besvarte et spørsmål om hvordan de ordla seg skriftlig i akademiske sammenhenger. For eksempel følgende spørsmål: «Har du noen gang byttet ut ord i en semesteroppgave med komplekse ord og uttrykk for å virke smartere?» I alt 86.4 prosent av dem hadde de gjort. Nesten to tredeler svarte ja på spørsmålet: «Når du skriver et essay, går du da til synonymordboka for å finne ord som er mer komplekse for å få innholdet til å virke mer solid eller intelligent?»

Psykologen Daniel Oppenheimer ved universitetet i Princeton peker på at studentenes svar står i kontrast til anbefalinger om hvordan man skal ordlegge seg i psykologiske tidsskrifter. Anbefalingene sier tvert om at man bør unngå snirklete setninger, men heller skrive enkelt og bruke vanlige ord som folk flest forstår. Hvem har rett? Er det studentene som mener at en kan få bedre karakterer ved å smykke sine skriftlige arbeider med fremmedord? Holberg gjorde som kjent narr av Rasmus Berg – som etter studier i København tok navnet Erasmus Montanus og forsøkte å imponere med fremmedord og oppstyltet språk. Kanskje var Holberg mer på linje med anbefalingene om hvordan en skal uttrykke seg, enn hva studentene synes å mene?

Dette forsøkte Oppenheimer å finne svar på ved å gjøre noen enkle eksperimenter, og resultatene er nettopp publisert i *Applied Cognitive Psychology* og med den illustrerende tittelen: «Consequence of erudite vernacular utilized irrespective of necessity: Problems with using long words needlessly».

Oppenheimers første eksperiment tok blant annet sikte på å undersøke om det å øke kompleksiteten i en tekst ville føre til at lesere vurderte forfatteren som mer intelligent. Oppenheimer hadde tilgang til et sett søknader om opptak på høyere grads studier ved universitetet. Kort fortalt ble halvparten av søknadene «pyntet på» ved å erstatte de opprinnelige substantivene, verbene og adjektivene i søknadene med lengst mulig synonyme ord hentet fra Microsoft 2000 sin synonymordbok. Utskiftingen ble gjort med sikte på mest mulig å bevare den opprinnelige grammatiske strukturen og meningen i setningene. I alt 71 studenter fra lavere grad deltok som forsøkspersoner. Hver student leste bare en av søknadene, og oppgaven de ble gitt, var å gi en anbefaling: Skulle søkeren gis opptak på høyere grads studier ved institutt for engelsk ved Stanford, Ja eller Nei. De ble også bedt om å krysse av på en syvpunkts skala hvor trygge de var på sin avgjørelse. Og hva fant Oppenheimer? Jo, sammenlignet med de som hadde lest

søknadene i original, vurderte de som hadde fått søknader som var oppgradert med finere ord, forfatterne av disse som mindre egnet for opptak.

Resultatene synes altså å være stikk i strid med Stanford-studenters forestilling om at de som forfattere kan tjene på å uttrykke seg i et komplekst språk; det hjelper ikke. Heller ikke studenter, nå i posisjon som lesere, synes å la seg imponere, når de selv skal vurdere tekster pyntet med «lånte fjær».

Men kanskje det likevel var noen feilkilder i eksperimentet? Oppenheimer erkjente at man blant annet ikke hadde tatt høyde for at det kan være forskjell på å vurdere søknader og å evaluere sammendrag av vitenskapelige avhandlinger. Studentene ved Princeton var nemlig ikke ukjente med at man i søknader bevisst forsøkte å legge på litt for å skape et «intelligent» inntrykk, og at leserne derfor kan ha forsøkt å gjennomskue hva de kan ha mistenkt for å være flottenfeiere. Oppenheimer antok at tilsvarende mistenksomhet ikke ville gjelde når man leste vitenskapelige avhandlinger. Som nevnt går normene for skriftlig fremstilling klart i retning av saklig og lett forståelig fremstilling, så om en forfatter skulle tenke taktisk, skulle vedkommende i størst mulig grad bestrebe seg på akkurat det for å vise sin dyktighet.

I et annet eksperiment fikk derfor en ny gruppe lavere grads studenter i oppdrag å lese og vurdere sammendrag av 25 doktorgradsavhandlinger i sosiologi. Sammendragene som var plukket ut, var de som inneholdt den største andelen ord på ni bokstaver eller flere. Halvparten av sammendragene ble deretter forenklet ved at lange ord ble erstattet med det nest korteste synonymet en kunne finne i Microsoft 2000 sin synonymordbok. Halvparten av forsøkspersonene leste de forenklete versjonene av sammendragene, de øvrige leste sammendragene i original. Samtlige forsøkspersoner ble bedt om å vurdere intelligensen til hver av forfatterne på en syvpunkts-skala. Også denne gang ble forfatterne av de forenklete sammendragene vurdert som mest intelligente.

Oppenheimer gjorde flere liknende eksperimenter med tekster fra ulike fagområder. Samtlige forsøk viste en robust tendens til at det ikke lønner seg å skrive mer komplekst enn nødvendig. Snirklete vendinger og høytravende vokabular skaper ikke inntrykk av kompetanse og intelligens, slik enkelte kan synes å tro. Snarere tvert imot.

Teksten sto på trykk første gang i Tidsskrift for Norsk psykologforening, Vol 43, nummer 4, 2006, side

TEKST

Reidar Ommundsen

Reidar Ommundsen